

Bibelübersetzungen”). Mindketten érdekes és fontos kérdéseket tárgyalnak: Mounin a fordítás fogalmát, illetve fogalomkörét boncolgatja, míg Stolze nyelvi és fordítástudományi szempontból hasonlítja össze különböző bibliafordítások példáit. Nagyon jónak tartom, hogy a szövegeket kérdések követik, ezzel is segítve a megértésüket, feldolgozásukat. A két egységet – tehát az elméleti és gyakorlati részt – sikerült úgy egybefűzni, hogy egy egységes szemléletű, koherens munka jöjjön létre.

Hasonló tárgyú munkákkal szemben feltűnő erénye a könyvnek a bőséges kitekintő szakirodalom.

Kinek ajánlható a könyv? Fordítóképzésben és tolmácsolóképzésben részt vevő hallgatóknak; germanistáknak; az érintett tudományágak kutatóinak; mindazoknak, akik érdeklődnek a fordítás és tolmácsolás iránt. Méltán tarthat igényt az érintett területek szakembereinek figyelmére. Germanisták biztosan támaszkodhatnak a szerző útmutatásaira.

Csapóné Horváth Andrea

Kis Balázs – Mohácsi-Gorove Anna

A fordító számítógépe (The computer of the translator)

Bicske: Szak kiadó, 2008. 387 p.

A fordítástudomány területén hiánypótló kötetet jelentetett meg a Szak kiadó. A XXI. században a fordítási folyamat, a fordító tevékenysége elképzelhetetlen a modern technika, a számítógép, az Internet felhasználása nélkül. A fordítók többsége tanulmányai során vagy saját tapasztalatai alapján kisebb-nagyobb mértékben ki is használja ezeket a lehetőségeket. Ennek a kötetnek a megjelenéséig azonban hiányzott (tudomásunk szerint idegen nyelven sem jelent meg) egy olyan összefoglaló mű, amely a fordítási feladatok szemszögéből gyakorlati jelleggel ismerteti a fordítói tevékenység menetét, illetve egy olyan „tan-

könyv”, amely közérthető módon, „laikusoknak” tanítja meg a fordító informatikai eszközeinek hatékony használatát.

A kötet a két fent említett hiányt egyszerre pótolja: konkrét fordítási feladatokon keresztül mutatja be, hogy adott feladathoz, illetve adott tevékenységi körhöz a fordítás adott szakaszában milyen részfeladat tartozik, és ehhez mely informatikai eszközök állnak rendelkezésre. A folyamat bemutatása során ismerteti (megtanítja) ezen eszközök használatát is. Jelen recenzió a szerves egységet alkotó kötethez két szempontból közelít: a könyvet egyrészt mint a fordítói feladatokat ismertető gyakorlati útmutatót, másrészt mint a szoftverek használatát tanító informatikai könyvet mutatja be.

A kötet mint gyakorlati útmutató a fordítás folyamatában részt vevők munkáját fordítási feladatokhoz kapcsolva ismerteti. Öt fordítási feladatot tárgyal lépésről-lépésre (ami a könyv öt fejezetét adja):

1. Egyéni fordítás a megszokott eszközökkel
2. Egyszerű csoportos fordítás
3. Egyéni fordítás fordítómemóriával
4. Csoportos fordítás fordítómemóriával
5. Weblapok és címkézett szövegek fordítása

A szerzők minden feladaton belül három lépést különítenek el: a fordítás előkészítését, magát a fordítást, valamint a fordítással kapcsolatos utómunkákat.

Egyéni fordítás esetén a munka fogadása, a megrendelővel történő egyeztetés, a dokumentumok előkészítése után következik a tényleges fordítás. A fordítás kapcsán bemutatásra kerülnek azok az eszközök, amelyek elősegítik a megfelelő terminológia kialakítását. Az utómunkákhoz kapcsolódik a kész fordítás ellenőrzésének kérdésköre. A harmadik fejezet (a fordítómemóriával támogatott egyéni fordításról) ugyanezen a folyamaton kíséri végig az olvasót, közben bemutatva a fordítómemóriák (pontosabban fordítási környezetek) lehetőségeit egyéni használat esetén.

Az egyszerű csoportos fordítást tárgyaló második fejezetben a három lépést (előkészítés, fordítás, utómunka) a szerzők rendhagyó módon egymás után három szemszögből mutatják be: a projektvezető, a fordító és a lektor szemszögeiből. Így a csoportos fordítás minden résztvevője a saját szemszögeiből láthatja teendőit, emellett megismerkedhet a munkatársak feladataival is.

Ugyanezt a három feladatkört a negyedik fejezet is különállóan tárgyalja, természetesen itt nagyobb hangsúlyt kap az egyes feladatok technikai (informatikai) leírása, illetve azoknak a hálózatos lehetőségeknek a bemutatása, amelyek lehetővé teszik a fordításban részt vevők hatékony, gyors kommunikációját, a fordítás költségeinek csökkentését, valamint biztosítják a fordítás minőségét.

Az ötödik fejezet a napjainkban egyre gyakoribb weblapfordítás folyamatát írja le. A weblapok fordításának problémájára, a szöveg megfelelő formátumba (htm, html) hozására is megoldást jelentenek a kötetben bemutatott fordítási környezetek (Trados, MemoQ, lásd később).

A kötet minden feladatkörnél és minden feladatnál kiemeli azokat a problémákat, potenciális veszélyforrásokat, amelyekkel az adott szakaszban találkozhatunk. Részletezi azokat a fogásokat, azt a tapasztalatot, amellyel kezdő fordítók nem rendelkez(het)nek és különben csak több éves gyakorlattal – esetleg saját kárukon – szerezhetnének meg. A kötet ugyanakkor a tapasztalt fordítók számára is hasznos, mert logikusan felépítve összegzi azt a tudást, amelyre akár egyéni, akár csoportos fordítási munka során (a megbízás elfogadásától a kész fordítás leadásáig) szükségük van.

Mint már említettük, a fordítástámogató szoftverek tankönyveként is érdemes áttekinteni a kötetet. Az egyes fordítási feladatok esetében a szerzők mindig kiemelik a használatra javasolt eszközöket, amelyek megkönnyítik a fordító (lektor, projektvezető) feladatát.

Az olvasó megismerkedhet többek között: a .pdf file Word dokumentummá alakításának lépéseivel; az internetes keresőprogramok „finomhangolásával” a jobb találatok elérése érdekében; az e-mail mint kommunikációs csatorna jellemzőivel; a projektkezelő programok funkcióival; a helyi (desktop) keresők előnyeivel. A felsorolás természetesen nem teljes, csupán utalni kívántunk az informatikai ismeretek széles skálájára, amelyekről a kötet olvasása során tájékozódhatunk.

Külön kell említenünk a fordítók szempontjából legfontosabb segédeszközt, a fordítási környezetet. A fordítási környezet olyan összetett szoftver vagy szoftvercsomag, amelyben a fordítónak egyszerre áll rendelkezésére a fordítandó szöveg, a terminológiai adatbázis, valamint a fordítómémória (a témában már lefordított és tárolt szövegek forrásnyelven és célnyelven). A fordítási környezet használata az egyéni fordítást is meggyorsítja (a már egyszer elfordított szegmenseket (mondat, mondatrész), a terminológiai jegyzékben található szavakat automatikusan, illetve minimális fordítói beavatkozással lefordítja a rendszer), igazán hatékonyan azonban olyan projektek esetében használható, amikor több fordítónak viszonylag gyorsan kell egy adott szöveget (pl. könyvet) lefordítania. Ilyen feladatok megoldása elképzelhetetlen lenne fordítási környezet használata nélkül, ezért a legtöbb nagy fordítóiroda már elvárja a fordítási környezetek ismeretét, a fordítási környezetben végzett munkát.

A kötet a 3., 4., 5. fejezet feladatait, illetve a részfeladatokat két ilyen fordítási környezetben mutatja be: egyrészt a piacvezető Trados-ban, illetve a magyar fejlesztésű MemoQ-ban, amely jelenleg a fordítómémóriák között a világpiacon a negyedik-ötödik helyen áll. A MemoQ létrehozásával az volt a fejlesztők célja, hogy a fordítás és a fordító számára optimális környezetet tervezzenek, „amelyben egyetlen felesleges gombnyomásra, alkalmazásváltásra sincsen szükség, és amely tartalmaz mindent, ami a fordító és

a fordítató munkájához kell” (MemoQ honlap, 2009). A két szoftver célját és funkcióját tekintve hasonló (pl. fordítómemória létrehozása; fordítómemória felhasználása adott fordításban; terminológiai adatbázis létrehozása; terminológiai adatbázis felhasználása a fordítás során; már lefordított szegmensek automatikus fordítása), ugyanakkor a szerzők utalnak arra is, ha adott feladatra az egyik szoftver alkalmasabb.

A szoftverek funkcióinak tárgyalása közérthető. A szerzők minden egyes lépésen végigvezetik az olvasót, így a kevésbé gyakorlott felhasználó is könnyen elsajátíthatja a programok kezelésének fontosabb mozzanatait. Mivel a könyv nem egy adott szoftverről szól, ne várjuk el, hogy minden hibára, problémára kitér a szoftverekkel kapcsolatban. Sokkal inkább kiindulópontot, biztos alaptudást ad, amelynek birtokában a bemutatott szoftverek a fordítási munkában hatékonyan használhatók.

A könyv olvasásához és a szoftverek használatának elsajátításához átlagos felhasználói szintű informatikai tudás szükséges. A szerzők feltételezik, hogy az olvasó ismeri a Windows operációs rendszert, a Microsoft Office programcsomagból a Word programot, rendelkezik minimális alapismeretekkel az Excel táblázatkezelőről, és ismeri valamelyik internetes böngészőprogramot (pl. Internet Explorer, Mozilla Firefox). Hasznos továbbá, ha az olvasó legalább minimálisan jártas az angol nyelvben, ugyanis a bemutatott programok egy része angol nyelvű, így a menüpontjaik is angol nyelvűek.

A kötetet a függelékben a legismertebb fordítási segédprogramok listája mellett a fontosabb terminusokat tartalmazó szótár teszi teljessé.

Kinek ajánljuk a könyvet?

Kezdő (leendő) fordítóknak: a könyv segítségével nem csak a fordításban használt szoftverek kezelését sajátíthatják el, hanem a fordítás folyamatát is áttekinthetik.

Tapasztalt fordítóknak: a fordítás során használható korszerű programok kezelését

tanulhatják meg, így gyorsabban és pontosabban tudnak dolgozni.

Fordítóirodák, nyelviskolák vezetőinek: a kötet kiváló útmutatóként szolgál arra, hogyan fogadjanak és készítsenek (készíttessenek) el fordításokat, milyen kötelezettségeik és feladataik vannak, milyen eszközökkel csökkenthetik a fordítás költségeit és/vagy a fordítás idejét.

Cégek, vállalatok, kiadók munkatársainak, akik gyakran adnak ki fordítási feladatokat: a kötetet elolvasva átláthatják a fordítás folyamatát, mindazokat a (megbízó előtt rejtve maradó) lépéseket, amelyek a megbízás kiadása és a kész fordítás átvétele között lezajlanak.

Fordítóképzések számára: a kötet felépítésénél fogva kiválóan alkalmazható tankönyvként a számítógéppel támogatott fordítás oktatására; oktatási célra történő használatnál (vagy egyéni tanulásra) különösen ajánljuk a könyv honlapját (www.forditastech.info), ahol interaktív fordítástechnikai gyakorlatokat is találunk.

Ajánljuk továbbá minden, a fordítás és az informatika iránt érdeklődő olvasónak.

A kötet szerzői:

Kis Balázs a MemoQ fordítási környezetet kifejlesztő csapat vezetője, a programot forgalmazó Kilgray Kft. ügyvezetője. Több éves fordítói múlttal rendelkezik, az ELTE Fordító- és Tolmácsképző Tanszékén fordítástechnológiát oktat, doktori címét Alkalmazott Nyelvészetből, fordítástechnológia témában szerezte.

Mohácsi-Gorove Anna ugyanazon a tanszéken a számítógépes fordítástámogató eszközök használatát oktatja, a Fordítástudományi Doktori Program hallgatója, szabadúszó fordító.

Kovács László